

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОРЯДКУ ЩОДО ШЛЯХІВ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ОФІЦЕРІВ-ВИПУСКНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ СИЛИ ПІД ЧАС НЕСЕННЯ СЛУЖБИ

RESEARCH OF THE ORDER ON THE WAYS OF FORMING THE READINESS OF OFFICERS OF GRADUATES OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE TO USE PHYSICAL FORCE DURING SERVICE

У статті проведено аналіз готовності особового складу Національної гвардії України застосовувати фізичну силу під час виконання службово-бойових завдань. Початок служби молодими офіцерами свідчить про недостатність досвіду, а іноді недостатність їхньої теоретичної і практичної підготовки. Окрім того, вимоги до цього питання викладено в декількох документах, які мають свої особливості та згодом змінюються. Ураховуючи вищевикладене, прослідковуємо важливість саме спеціальної фізичної підготовленості військовослужбовців Національної гвардії України, основу якої становлять прикладні професійні (ключові) компетентності. Варто також зауважити, що без необхідного рівня сформованості навичок застосування заходів фізичного впливу (сили) і тактико-спеціальної підготовленості військовослужбовців Національної гвардії України неможливо забезпечити виконання завдань за призначенням, що підкреслює актуальність обраного напрямку та його практичний складник. Крім цього, важливим є використання новітніх педагогічних технологій (методик) під час практичних занять із тактико-спеціальної підготовки, зі спеціальної фізичної підготовки (інших форм фізичної підготовки) майбутніх офіцерів Національної гвардії України в системі їхньої професійної освіти, що забезпечить набуття ними необхідного рівня готовності (професійних компетентностей) до виконання завдань за призначенням, є актуальним напрямом наукових розвідок. Практичне значення статті полягає в експериментальній перевірці педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до застосування заходів фізичного впливу (сили) у різних умовах службово-бойової діяльності; підвищення рівня спеціальної фізичної підготовленості майбутніх офіцерів Національної гвардії України, що забезпечує необхідний рівень їхньої готовності до виконання завдань за призначенням; удосконалення техніки застосування заходів фізичного впливу (сили) у різних умовах службово-бойової діяльності. В основу роботи й розробки практичних рішень у статті покладено аналіз та узагальнення результатів спеціальної навчально-методичної та науково-методичної літератури, що відповідає напрямку дослідження.

Ключові слова: дослідження, заходи фізичного впливу, майбутні офіцери, методика, педагогічний експеримент, педагогічна модель, службово-бойова діяльність, так-

тико-спеціальна підготовка, фізична підготовка, технічні засоби навчання.

The article analyzes the readiness of the personnel of the National Guard of Ukraine to use physical force in the performance of combat missions. The beginning of service by young officers indicates a lack of experience, and sometimes a lack of their theoretical and practical training. In addition, the requirements for this issue are set out in several documents, which have their own characteristics and change over time. Given the above, the importance of special physical training of servicemen of the National Guard of Ukraine, which is based on applied professional (key) competencies. It should also be noted that without the necessary level of skills of physical measures (tactics) and tactics – special training of servicemen of the National Guard of Ukraine – it is impossible to ensure the implementation of assigned tasks, which emphasizes the relevance of the chosen area and its practical component.

In addition, it is important to use the latest pedagogical technologies (methods), during practical classes on tactics of special training, special physical training (other forms of physical training) of future officers of the National Guard of Ukraine in their professional education, which will provide them with the necessary level of readiness (professional competencies) to perform the tasks assigned to them, and is an important area of scientific research.

The practical significance of this article is to experimentally test the pedagogical conditions for the formation of the readiness of future officers of the National Guard of Ukraine to apply measures of physical influence (force) in various conditions of service and combat activities; Increasing the level of special physical fitness of future officers of the National Guard of Ukraine, which provides the necessary level of their readiness to perform assigned tasks; Improving the technique of applying measures of physical influence (force) in different conditions of service and combat activities. The work and development of practical solutions in the article are based on the analysis and generalization of the results of special educational and methodological and scientific and methodological literature and relevant research areas.

Key words: research, measures of physical influence, future officers, method, pedagogical experiment, pedagogical model, service and combat activities, tactical and special training, calisthenics, technical training.

УДК 351.75

DOI <https://doi.org/10.32843/rma2663-5240-2022.27.18>

Сагайдак С.А.

старший солдат курсу № 4
командно-штабного факультету
Національна академія
Національної гвардії України

Драган Ю.А.

викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Національна академія
Національної гвардії України

Постановка проблеми в загальному вигляді. Загострення політичної ситуації, бойові дії на сході України та інші всевітні виклики впливають на процеси, які відбуваються в Національній гвардії України

(далі – НГУ), силових структурах і спеціальних службах України. Сьогодні відбувається трансформація правоохоронної системи України до світових стандартів, не оминає позитивних змін й НГУ. Якісна підготовка майбутніх

офіцерів у навчальних закладах НГУ, здатність їх приймати своєчасні та правильні рішення, уміння своєчасно застосовувати заходи фізичного впливу – усе це буде запорукою міцної Української армії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Цікавими є дослідження провідних учених: Ю.П. Сергієнка [5, с. 19], О.В. Хацаюка [6, с. 180], М.Г. Саморока, В.В. Халепи, Н.Л. Височіної, О.В. Хацаюка, Р.О. Іванішина [7, с. 144–155], інших фахівців зазначеного вище напрямку: Є.І. Башкатова, В.В. Бондаренка, Д.С. Грищенко, А.І. Жарова, О.А. Коршунова, С.Г. Кушнірюка, С.В. Лещені, А.В. Турчинова, Ю.С. Фіногенова, у яких розкриваються особливості організації тактичної та спеціальної фізичної підготовленості військовослужбовців НГУ й представників інших силових структур і спеціальних служб України в системі їхньої службової (професійної, індивідуальної) підготовки.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Актуальні питання формування готовності майбутніх офіцерів НГУ та різних силових структур, спеціальних служб України до виконання завдань за призначенням у системі їхньої професійної освіти висвітлено в наукових працях І.І. Маріонди [2, с. 20], С.А. Мула [3, с. 539], О.В. Хацаюка [4, с. 144–155], інших учених і практиків: Я.Б. Зорія, Р.І. Любича, Л.О. Матохнюка, Ю.І. Медвідь, І.В. Платнова, В.Л. Уліча, А.М. Чуха. Теоретичні положення та методичні рекомендації зазначених вище учених і практиків є корисними для використання їх у системі професійної освіти майбутніх офіцерів НГУ, але не в повному об'ємі, через відмінності (у завданнях і призначенні НГУ) у нормативно-правових документах організації системи професійної освіти представників різних силових структур і спеціальних служб України. Незважаючи на значну кількість робіт зазначеного напрямку, питанням упровадження в систему підготовки майбутніх офіцерів НГУ ефективних педагогічних моделей уваги не приділено, а наявні напрацювання зазначених вище учених і практиків із «суміжних» силових структур не забезпечують у повному об'ємі формування важливих прикладних навиків і компетентностей.

Мета статті – розроблення й апробація педагогічної моделі формування готовності майбутніх офіцерів НГУ до застосування заходів фізичного впливу (сили) в системі їх тактико спеціальної та спеціальної фізичної підготовки до дій у різних умовах службово-бойової діяльності.

Виклад основного матеріалу. Поняття «готовність до дії» органічно взаємопов'язане

зі службово-бойовою діяльністю. Службово-бойова діяльність НГУ – загальна назва, яка відображає характер діяльності НГУ, на відміну від бойової діяльності Збройних Сил [8, с. 383]. Збройні Сили України призначені для ведення воєнних (бойових) дій у воєнний час, у мирний час вони частиною своїх сил несуть бойове чергування, а основними силами здійснюють заходи щодо підготовки до воєнних (бойових) дій, основним змістом якої є бойова підготовка військ (сил).

Розглянемо сутнісні характеристики готовності майбутніх офіцерів НГУ до застосування заходів фізичного впливу (сили) у різних умовах СБД. Офіцер (від латинського – «Officiarius») перекладається як службовець і визначається в довідкових матеріалах як особа командного й керівного (начальницького) складу в силових структурах і спеціальних службах різних країн світу.

Підготовка майбутніх офіцерів для потреб НГУ здійснюється з урахуванням основних функцій, покладених на НГУ [1, с. 2], а в напрямі формування прикладних навичок застосування заходів фізичного впливу (сили) – відповідно до робочої програми навчальної дисципліни «Спеціальна фізична підготовка».

У свою чергу, поняття «підготовка» взаємопов'язано з фаховою освітою та ґрунтується на концепції безперервного навчання, збагачує поняття готовності. Підготовка до професії розглядається як процес формування готовності до неї, а готовність – як результат професійної підготовки [9, с. 44].

Успішне засвоєння майбутніми офіцерами НГУ вищезазначеної навчальної дисципліни в майбутньому забезпечує оволодіння ними спеціальними компетенціями (прикладними навичками застосування заходів фізичного впливу).

Таким чином, поняття «готовність» є станом готового, а «готовий», згідно з довідковою літературою, – це той, хто зробив необхідне приготування до чого-небудь; перебуває в стані, близькому до чого-небудь; заздалегідь продуманий, складений, підготовлений; набув досвіду, уже склався, досяг високої майстерності [10, с. 257].

Різні підходи до аналізу сутності готовності зумовлюють варіативність її визначень. Службово-бойова діяльність військовослужбовців НГУ порівняно з іншими видами професійної діяльності має свої відмінності. Тому доцільно використовувати поняття «готовність майбутніх офіцерів до виконання завдань за призначенням».

Для розв'язання поставлених завдань використані такі методи дослідження: аналіз

науково-методичної та спеціальної літератури (інтернет-джерел); педагогічні спостереження; педагогічні методи дослідження; інструментальні методи дослідження; методи математичної статистики.

Аналіз науково-методичної та спеціальної літератури (інтернет-джерел) проводився з метою вивчення особливостей системи «рукопашної підготовки» (застосування заходів фізичного впливу) представників різних силових структур і спеціальних служб України. На всіх етапах дослідження здійснювалися педагогічні спостереження, під час яких піддавалися аналізу ефективність техніко-тактичної підготовки (майбутніх офіцерів НГУ) у напрямі застосування ними заходів фізичного впливу; умови безпосереднього застосування фізичної сили (заходів фізичного впливу); тактична підготовленість; фізична та спеціальна фізична підготовленість. У свою чергу, це дало змогу виявити специфічні закономірності формування техніко-тактичної майстерності військовослужбовців НГУ в обраному напрямі дослідження.

Оцінка техніко-технічної підготовленості в напрямі застосування заходів фізичного впливу (сили) досліджуваними курсантами здійснювалася на підставі чинної нормативно-правової бази й документів організації системи спеціальної фізичної підготовки майбутніх офіцерів НГУ [11]. Цей напрям дослідження дав змогу якісно спланувати та реалізувати відповідні етапи і блоки педагогічного експерименту.

Основний педагогічний експеримент проводився в природних умовах навчально-тренувального процесу зі спеціальної фізичної підготовки майбутніх офіцерів НГУ (курсантів Національної академії Національної гвардії

України), який передбачав визначення ефективності розробленої педагогічної моделі з технічними засобами навчання, спрямованої на формування готовності майбутніх офіцерів НГУ до застосування заходів фізичного впливу (сили) у різних умовах СБД.

Інструментальні методи дослідження. Основу розробленої педагогічної моделі становить використання сучасних можливостей прикладних комп'ютерних програм, а також моделювання можливих умов виконання (майбутніми офіцерами) завдань за призначенням у різних умовах СБД (екстремальних, значного психофізичного навантаження тощо).

З метою вдосконалення «ударної техніки» застосування заходів фізичного впливу (сили) майбутніми офіцерами НГУ в системі їх тактичної та спеціальної фізичної підготовки (навчально-тренувальних занять зі службово-прикладних одноборств) використовувався апаратно-програмний комплекс реєстрації ударних зусиль техніки єдиноборств «Katsumoto» (АПК «Katsumoto» [12, с. 103–107]). Використання АПК «Katsumoto» в повному об'ємі з використанням комп'ютера та прикладного програмного забезпечення дає змогу отримувати детальну й достовірну інформацію про характеристику технічних («ударних») дій тих, що навчаються, курсантів (одноборців) у вигляді графіків зростання амплітуди удару в часі й так побачити, як швидко той, хто навчається, досягає під час тренувань максимальної амплітуди (сили, швидкості; приклад наведено на рис. 1).

Оцінка технічної майстерності ударів руками й ногами досліджуваними майбутніми офіцерами НГУ здійснюється з урахуванням та аналізу найбільш інформаційних показників службово-прикладного рукопашного бою, які

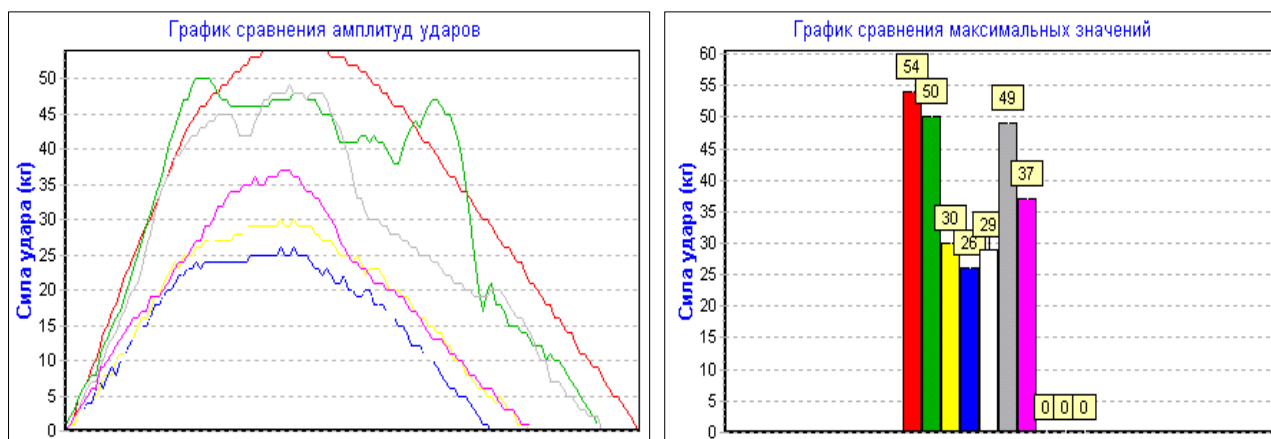

Рис. 1. Графічні показники «ударних дій» під час застосування заходів фізичного впливу досліджуваними курсантами (на прикладі удару лівою рукою прямо)

мають тісний зв'язок із практичним виконанням завдань за призначенням у різних умовах СБД (застосування заходів фізичного впливу, сили; ліквідація злочинців, правопорушників, терористів тощо).

Відео-комп'ютерна система експрес-аналізу техніки біомеханічних рухів атлетів у різних видах спорту «Katsumoto» (далі – ВКС «Katsumoto») [12, с. 216] дає змогу проводити порівняльний аналіз технічних дій будь-якого виду (стилю) єдиноборств (бойових мистецтв). Крім цього, зазначена вище прикладна програма визначає швидкість виконання технічних дій єдиноборства; прискорення, рух загального центру маси й окремих біоланок людини; радіус виконання технічних дій. У подальшому відповідно до результатів біомеханічного аналізу можливою є побудова порівняльних графіків (рис. 2), що забезпечує відповідну корекцію технічних дій тих, що навчаються, курсантів (єдиноборців) безпосередньо під час відпрацювання тренувальних завдань.

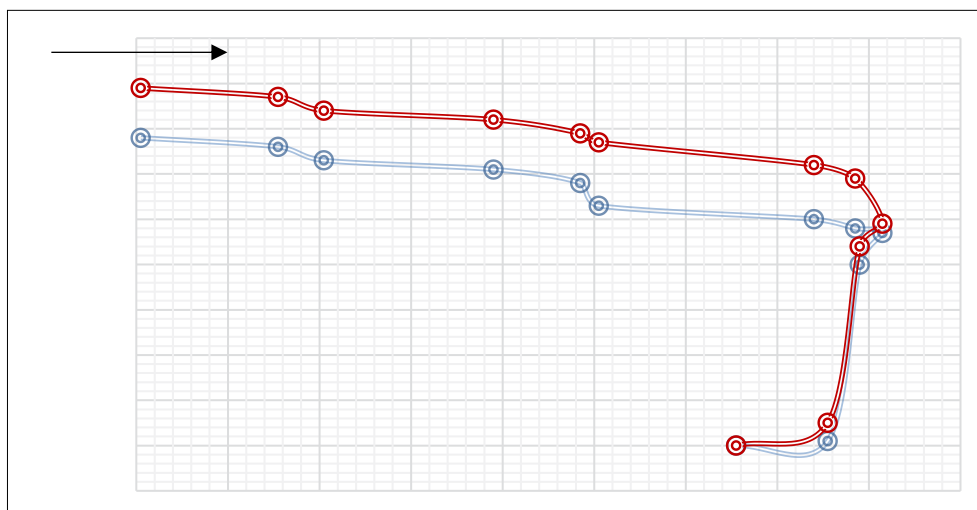
ВКС «Katsumoto» складається з таких основних компонентів: модуль роботи з графічними файлами; модуль параметрів; модуль обчислення параметрів рухів; модуль відображення та друку інформації.

Аналіз відеозаписів. На всіх етапах педагогічного експерименту здійснювалася відеозйомка з використанням відеокамер, які забезпечують отримання відеоматеріалу з витримкою не менше 1/3500 сек – 1/50 сек, що повністю відповідає вимогам визначення просторових координат біоланок і виключає

нечітке (змазане) відображення. Розширення фотовідеозйомки не менше 2016×1512 пікселів. Для обробки отриманих даних використано загальноприйняті методи математичної статистики, а також критерій χ^2 . Критерій χ^2 (хі квадрат) дає змогу здійснити перевірку будь-якої статистичної перевірки гіпотези, у якій вибірковий розподіл критерію має розподілення χ^2 за умови правильності нульової гіпотези. Уважається, що критерій χ^2 – це критерій, який асимптотично правильний, тобто вибірковий розподіл можна здійснити будь-яким чином, наближеним до розподілу χ^2 шляхом збільшення розміру вибірки.

Висновки. Таким чином, за результатами дослідження розроблено й апробовано змістово-функціональну модель формування готовності майбутніх офіцерів НГУ до застосування заходів фізичного впливу (сили) в системі їх спеціальної фізичної підготовки до дій у різних умовах службово-бойової діяльності. Крім цього, у вищезазначеній змістово-функціональній моделі інтегровано цільовий блок, організаційно-змістовий блок, результативно-оцінний блок. Експериментально перевірено педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів НГУ до застосування заходів фізичного впливу (сили) у різних умовах СБД.

Результати контрольного діагностування показали, що в результаті проведеної експериментальної роботи збільшилася кількість курсантів із вищим рівнем готовності до застосування заходів фізичного впливу (сили) у різних умовах СБД.

Рис. 2. Динаміка руху окремої біоланки досліджуваних курсантів Кг та Ег високого ( ) та достатнього ( ) рівня розвитку прикладних навичок застосування заходів фізичного впливу (на прикладі виконання кидка через спину захватом за одну руку; позначення « —> » – напрям виконання кидка)

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про Національну гвардію України : Закон України від 13.03.2014 № 876-VII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2014. № 17. С. 594.
2. Маріонда І.І. Професійно-особистісна фізична підготовка майбутніх офіцерів-прикордонників : автореферат. Хмельницький : ДПСУ, 2011. 20 с.
3. Мул С.А. Психологія готовності офіцера-прикордонника до професійної діяльності : дис. робота. Київ : НАПН України, 2016. 539 с.
4. Хацаюк О.В. Сутність та структура готовності майбутніх офіцерів НГУ до виконання завдань за призначенням засобами спеціальної фізичної підготовки. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Запоріжжя, 2019. Т. 2 (65). С. 144–155.
5. Сергієнко Ю.П. Спеціальна фізична підготовка у системі професійного навчання фахівців податкової міліції : автореферат. Харків : ХДАФК, 2005. 19 с.
6. Хацаюк О.В. Спеціальна фізична підготовка військовослужбовців внутрішніх військ МВС України : навчальний посібник. Харків : АВВ МВС України, 2011. 180 с.
7. Формування професійних компетентностей у правоохоронців МВС України підрозділів спеціального призначення до дій в гірських умовах / М.Г. Саморок, В.В. Халеп, Н.Л. Височіна, О.В. Хацаюк, Р.О. Іванішин. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Запоріжжя, 2020. Т. 2 (72). С. 144–155.
8. Словник офіцера внутрішніх військ з воєнно-наукових питань / упоряд. О.М. Шмаков. 5-те вид., переробл. і допов. Харків : Акад. ВВ МВС України, 2009. 518 с.
9. Гавриш І.В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності : автореферат. Луганськ : НПУ ім. Т. Шевченка, 2006. 44 с.
10. Великий тлумачний словник української мови / упоряд. В.Т. Бусел. 2-ге вид., оновл. Ірпінь : ВТФ Перун, 2004. 1440 с.
11. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : Наказ Міністра внутрішніх справ України від 26.01.2016 № 50. Реєстр. в Мін. юст. України 19.02.2016 за № 260/28390.
12. Бизин В.П., Миргород Д.А., Хацаюк О.В. Технические средства обучения двигательным действиям : учебное пособие. Берлин (Германия) : Lambert Academic Publishing, 2014. 216 с.